

Faglig utvalg for adopsjoner
Leder Karen Hassel
Rosenborggaten 22
0356 Oslo

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET	
Arkivkode:	420
Dato:	21.05.10
Saksnr:	2010/01317-041

Barne -og Likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Høringsuttalelse fra Faglig Utvalg om NOU 2009:21 Adopsjon – til barnets beste

Faglig utvalg (heretter FU) vil primært avgi uttalelse vedrørende de områder FU har ansvar for i dag, nemlig tildeling av barn med spesielle behov og tildeling av barn ved samtykkeadopsjon i Norge.

I tillegg vil FU gi noen generelle kommentarer til Adopsjonsutvalget (heretter Utvalget) og til uttalelser og forslag om begrepsbruk, barnets beste og barns mening og samtykke.

Kommentarer til utvalgets perspektiver og uttalelser /forslag

Begrepsbruk

Utvalget foreslår å endre "utenlandsadopsjon" med "internasjonal adopsjon", noe FU finner formålstjenlig og støtter.

Når det gjelder adopsjon av norske spedbarn finner vi at nåværende begrep "samtykkeadopsjon" å være meget godt dekkende og skiller denne innenlandsadopsjonen fra tvangsadopsjon via Fylkesnemnda og stebarnsadopsjon.

"Ukjent barn" er ikke helt dekkende for adopsjon av større barn og barn med spesielle behov, da søkerne i de tilfelle søker på et bestemt barn som de har fått til dels mye informasjon om.

FU har ingen spesielle motforestillinger mot å erstatte begrepet "barn med spesielle behov" med "barn med behov for spesiell støtte", men vi er usikre på hva som eventuelt er vunnet med det. Barnet har spesielle behov pga alder og/eller tidlige erfaringer, skade eller sykdom. Før det kan sies hvilket behov for støtte barnet har, må dets behov være klarlagt.

Det er også viktig at begrepsbruken ikke dekker over det faktum at det kan dreie seg om svært skadede barn, barn med store tilknytningsskader, fysiske skader og sykdom.

Barnets beste

FU har med interesse lest Utvalgets drøfting av hva det vil si å ha et barneperspektiv og dets nærmere drøfting av prinsippet om barnets beste. Utvalget viser til at både FNs barnekonvensjon og øvrige lovfestinger av prinsippet om barnets beste viser til barnet i bestemt form entall og at slik må det være når det skal tas stilling til konkrete spørsmål knyttet til et bestemt barn. "Adopsjonen må være til det beste for barnet det gjelder". FU er ikke uenig i dette, men vil påpeke at når det gjelder godkjenning av tildeling av barn med spesielle behov så er det eksempler på at vi ikke har godkjent en tildeling pga hensynet til barn som allerede er i familien, selv om plasseringen av det aktuelle barnet syntes å kunne være til dets beste. Det kan altså oppstå konflikt mellom to barn og deres beste, noe det alltid må kunne tas høyde for.

Barns mening og samtykke

FU finner ikke at spørsmålet om barnets mening og samtykke er drøftet av adopsjonsutvalget i forhold til barn som adopteres fra utlandet. Da det nå kommer flere barn over 5 år og det er forventet at den tendensen øker, vil det være nødvendig å se nærmere på dette og hvordan barn kan bli hørt før en adopsjon (til Norge) gjennomføres. FU har i år behandlet en sak med et barn som nærmet seg 12 år uten at det i dokumentene fremkom noe om barnets mening. Da det ble etterlyst, kom en kort uttalelse fra barnehjemmet om at barnet ønsket seg foreldre.

FUs praksis i saker med tildeling av barn med spesielle behov.

FU finner at Utvalgets beskrivelse av FUs praksis ved tildeling av barn med spesielle behov er svært forenklet og til dels feil. Vi vil kort redegjøre for den praksis som vi har utviklet for behandling av saker som krever spesiell tildeling, nemlig saker med barn fra utlandet, som er over 5 år og/eller har en kjent skade eller sykdom. Denne praksis har vi delt med de som har ønsket informasjon fra oss, den er adopsjonsforeningene kjent med, og derved også søkerne.

FU mener at vår erfaring og utvikling av praksis vil være et nyttig grunnlag for de som i fremtiden skal forestå tildelingen av barn med spesielle behov, uansett hvordan dette organiseres.

Når det gjelder søkere til barn med spesielle behov er det vår erfaring at de svært ofte er mennesker med spesielle ressurser. Selv om søkerne ikke er spesielt utredet for barn med spesielle behov, og de på utredningstidspunktet ønsket et lite og funksjonsfriskt barn, kommer det ofte frem i sosialrapporten at det er reflekterte, stabile og godt fungerende søkere, også at de kan ha spesiell erfaring med barn.

Når FU skal matche barn og foreldre, har vi som oftest bare en familie og et barn der vi skal vurdere om de blir en god match – noen ganger har vi to eller tre familier. Alle familiene har forhåndssamtykke til å adoptere, men som oftest gjelder godkjenningen barn 0-3 år.

Først vurderer FU om det er noen mer objektive forhold som bør tilsi at det aktuelle barnet ikke tildeles søkerfamilien. Våre retningslinjer er først og fremst at adoptivbarnet skal/bør være yngst i familien og at det bør/skal være minst to år mellom det og andre barn i familien. Disse to faktorene er klare forskningsfunn når det gjelder fosterbarn og utilsiktet flytting.

FU ser deretter på om familien eller familiene kan sies å tilfredsstille "ekstra strenge krav" som er departementets formulering.

FU legger deretter vekt på følgende:

1) Barneerfaring.

FU vurderer barneerfaring som å være helt nødvendig, inkludert erfaring med barn i ulike aldre og gjerne barn som ikke har hatt det bare enkelt. Vi ser det som en styrke om søkerne har hatt fosterbarn eller vært besøkshjem, eller hatt egne, eller nær kontakt med, barn som har krevd noe ekstra.

2) Adopsjonsforberedende kurs.

FU mener det bør være en forutsetning for søkere til barn med spesielle behov at de har gjennomgått Adopsjonsforberedende kurs.

3)Stabilt nettverk.

FU legger stor vekt på at søkerne har et nært, stabilt og forpliktende nettverk.

4) FU ser barneverntjenestens beskrivelse og vurdering av søkerne i forhold til den informasjon og det inntrykk søkerne gir gjennom brevet de skriver til oss, og i hvilken grad disse er relativt sammenfallende. Ofte finnes også en tilleggsrapport fra kommunen, etter initiativ fra adopsjonsforeningen. FU kan også velge å be om tilleggsrapport og kan, ved spesielle forhold, snakke med søkerne, dersom opplysningene og inntrykkene spriker for meget.

Brev fra søkerne

FU utviklet tidlig en praksis med å be søkerne skrive et brev for å beskrive hvorfor de ønsker å adoptere det aktuelle barnet med spesielle behov. I brevet forteller søkerne ofte noe om seg selv og sin aktuelle situasjon og om sin prosess frem til at de ønsker å adoptere et eldre barn eller et barn med handikap. De redegjør for sin forståelse av det spesielle barnet de søker på, hva de har lest om barnets tilstand, hvilke leger eller andre de eventuelt har oppsøkt, om de har snakket med andre foreldre som har barn med som kan sammenliknes med det de søker på, og hva slags ressurser de selv mener å ha for å kunne ivareta barnet på best mulig måte. De redegjør også for sitt nærmeste nettverk.

Et adoptert barn skal ikke bare komme til en familie, men også til et nærmiljø. Vår erfaring er at søkerne er opptatt av dette og at de har satt seg inn i, og gir

oss oversikt over, hvilke ressurser som finnes i nærmiljøet i form av ulike hjelpetilbud, barnehage/skole, aktiviteter med mer.

Når det gjelder barn over 5 år legger FU til grunn at alle har opplevelser/erfaringer med seg som både kan gjøre det vanskeligere enn yngre barn å tilpasse seg i et norsk adoptivhjem, og også erfaringer som kan reaktiveres og som krever spesiell forståelse fra adoptivforeldre (dette er noe vi kjenner godt fra fosterbarn). Dette gjelder også selv om barna beskrives som godt fungerende.

I den enkelte sak vurderer FU til slutt om det vil være til det konkrete barnets beste, å komme til denne eller disse familien(e). Da tar vi utgangspunkt i vår forståelse av det aktuelle barnet og hvilke utfordringer det vil kunne innebære å adoptere det. Familiens forståelse, gjennom deres brev, ses i forhold til FUs vurdering. Noen ganger er det forhold familien ikke har tatt i betraktning, eller i hvert fall ikke skrevet om. Av og til kan det være så store mangler i søkerens forståelse at det betinger avslag, men FU kan også vurdere at familien kan klare ekstra utfordringer selv om de ikke selv har nevnt, eventuelt forstått, alt de kan bli stilt ovenfor. I slike tilfelle redegjør vi for disse i vedtaket og avslutter med noe slikt: "dersom familien fortsatt ønsker å adoptere dette barnet kan FU tildele..." Vår hensikt med det er at familien på dette tidspunkt skal gis mulighet til en ny drøfting av utfordringene og eventuelt kunne trekke sin søknad.

Selv om FU ofte legger vekt på de opplysningene som søkerne gir, er det langt fra slik at den reelle vurderingen i saken i hovedsak overlates til adoptivsøkerne, noe som Utvalget mener. Vi tar også høyde for at ikke alle søkere er like mht skriftlighet og til å uttrykke seg, og at enkelte kan skjønne situasjonen.

Betydningen av krav om brev fra søkerne

FU erfarer selv, og får også tilbakemeldinger fra adoptivforeningene om at FUs krav om en redegjørelse fra søkerne selv tvinger dem til å skaffe seg kunnskap og å tenke nøye gjennom hva det vil kunne bety for dem, for eventuelle andre barn i familien og for det aktuelle barnet dersom de fikk adoptere dette.

Adopsjonsforeningene forteller også at det ofte er flere som melder sin interesse for de enkelte barna, men at noen finner ut, i løpet av prosessen, at de ikke kan påta seg den utfordringen det ville være å adoptere barnet.

Når det er to eller tre søkere på ett barn eller en søskengruppe vil det også være slik at en eller to av disse ville fått avslag. Det kommer imidlertid ikke frem da vedtaket bare gjelder den familien som får tildelingen. Alle disse forhold, at søkerne tvinges til å reflektere nøye over sin søknad før den blir sendt, at flere trekker seg etter drøfting av tilsendt informasjon og at det ikke fremkommer om noen ville fått avslag dersom en av søkeren oppfylder kravene, kan forklare at FU avslår relativt få søknader om tildeling av barn med spesielle behov. Fra vår side er det ikke tvil om at FU har en viktig kvalitetssikrende oppgave.

Nærmere om utredning av søkerne ved internasjonal adopsjon

FU støtter utvalgets forslag om at BUFetat region utreder alle adopsjonssaker. En forutsetning er naturligvis at regionene har tilstrekkelig antall ansatte og at det satses på spesiell kvalifisering mht adopsjon. Det vil, på en helt annen måte enn dagens ordning, gi mer enhetlige og faglig bedre utredninger. Det vil også tilfredsstillende de økende krav som kommer fra giverlandene til utredning av søkere.

FU støtter også Utvalgets syn om at lokalkunnskap om søkerne ikke må gå tapt. Vi vil foreslå at oppgaven med å skrive oppfølgingsrapporter, i de tilfeller det kreves at det gjøres av en offentlig myndighet, legges til barneverntjenesten / det lokale hjelpeapparat. Dette både fordi de vil være best kvalifisert til å gjøre det, og for at de ikke skal miste kontakt med, og derigjennom kunnskap om, adopsjon. Kopi kan gå til Bufetat region for tilbakemelding.

Ny utredningsprosess

Utvalget foreslår en ny utredningsprosess for søknad om adopsjon av ukjent barn, i tre faser. FU gir sin tilslutning til denne. Vi har noen kommentarer :

Når det gjelder fase 1, er det kravene til søkeres alder og helse, fysisk og psykisk, som har vist seg vanskeligst å bli enige om, i praksis.

Når det gjelder alder vil FU advare mot å godkjenne for høg alder ved søknadstidspunktet både for allmenn godkjenning 0-3 år og for utvidet godkjenning Slik Utvalgets forslag er formulert vil søkere kunne være nærmere 46 år når de får tildelt sitt første barn 0-3 år og 48/49 ved tildeling av sitt andre barn i samme alder. Vi foreslår at alderskravet til søkere til barn 0-3 år settes til 40, henholdsvis 43 år.

Når det gjelder utvidet godkjenning er vi enige med Utvalget i at søkerne kan være noe eldre, men det er viktig å ta hensyn til det forhold som også Utvalget påpekte, nemlig at barn med spesielle behov oftest vil ha behov for foreldrenes støtte lenger enn friske barn. Å gi godkjenning til søkere som nærmer seg 48 år ved søknadstidspunkt, er etter vår vurdering ikke å ta utgangspunkt i barnets beste. Vi foreslår at under 45 år må være absolutt øvre grense for søknad om adopsjon.

FU støtter Utvalgets forslag om at det utarbeides en veileder til hjelp mht hvilke krav som må stilles til søkeres helse, etter mønster av den danske. Selv om FU er enige i at det ofte må foretas en skjønnsmessig vurdering, mener vi det er viktig å få slått fast at det er sykdommer/tilstander som kvalifiserer for avslag til tross for gode ressurser ellers.

Fase 2 betinger at adopsjonsforberedende kurs blir gjort obligatorisk for alle søkere. FU praktiserer i dag et tilnærmet absolutt krav om gjennomgått adopsjonsforberedende kurs til søkere til barn med spesielle behov.

FU ser det som positivt at Utvalgets forslag innebærer at søkerne ikke trenger å ha fått formidlingsbekreftelse fra en adopsjonsforening før fase 3 påbegynnes. Spesielt fase 2, adopsjonsforberedende kurs, vil gi søkerne større mulighet til å være

realistiske i forhold til hvilket land de ønsker å søke på, og om de kunne tenke seg et barn med spesielle behov.

Fase 3, individuell vurdering og allmenn versus utvidet godkjenning. FU har under fase 1 kommentert Utvalgets forslag til godkjent alder for søkere til henholdsvis "allmenn godkjenning" og "utvidet godkjenning". Når det gjelder den individuelle vurderingen og hvilke forhold som bør utredes, synes Utvalgets forslag å være i tråd med gjeldende retningslinjer og praksis. De krav Utvalget foreslår å sette til søkere som adopterer større barn og/eller barn med sykdom eller skade, sammenfaller med de krav som FU har utviklet og praktiserer.

Når det gjelder Utvalgets forslag om godkjenning i tre kategorier er FU opptatt av at det vil være av stor betydning at søkerens motivasjon for adopsjon blir respektert og at både ledere av Adopsjonsforberedende kurs og utredere i fase 3 bevisst unngår faren for påvirkning. Balansen mellom påvirkning og realitetsorientering kan være hårfin. De aller fleste søkere ønsker seg i utgangspunktet et lite, funksjonsfriskt barn. Et ressurssterkt og godt fungerende ektepar som helst ønsker et lite friskt barn, men som godtar å bli utredet mht større barn/barn med skade eller sykdom, vil med høy grad av sannsynlighet bli tildelt et større barn eller et barn med skade/sykdom. Dette må både utredere og adopsjonssøkere være klar over.

FUs erfaring med søkere til større barn eller barn med skade eller sykdom er at de fleste i utgangspunktet ønsket et lite, funksjonsfriskt barn. I ventetiden er det mange som har kontakt med andre adopsjonsfamilier, de leser og går på kurs, og de blir eldre. Disse forhold fører til at noen får et annet syn på adopsjonen og begynner å vurdere både større barn og barn med handikap. FU ser det som svært viktig at søkere med allmenn godkjenning senere kan be om en utvidet godkjenning.

Nødvendig med spesiell tildeling

Selv om det innføres en ordning med utvidet godkjenning vil det fortsatt være behov for den funksjonen som FU har i dag med spesiell tildeling av det enkelte barnet. En utvidet godkjenning vil også være en generell godkjenning, selv om det settes større krav. Det er store forskjeller mht hva slags skader eller sykdommer barna har og hva de vil kreve av sine adoptivfamilier.

Vilkår ved nasjonal adopsjon etter samtykke fra foreldre

Når det gjelder adopsjon av norske spedbarn på grunnlag av foreldres samtykke, har det vist seg at det dreier seg om svært få barn, færre enn forventet etter estimat fra fylkesmennene i 1999. FU kan ikke se at det finnes gode argumenter for å regionalisere arbeidet med de norske samtykkeadopsjonene utenom utredningen av søkere, som naturlig nok utredes på lik linje med søkere til utenlandsadopsjon. Det dreier seg om få saker. Disse sakene krever i tillegg høy grad av konfidensialitet. Det dreier seg ofte om graviditeter som ønskes holdt skjult og det kan være vanskelige og traumatiske forhold som ligger bak en beslutning om å adoptere bort et barn. Mange har gitt uttrykk for at de har vært glade for at de kan forholde seg til en sentral instans. FU mener at respekt for

foreldre som beslutter å adoptere bort barnet sitt, tilsier at arbeidet fortsetter å være sentralisert.

Godkjenning av søkere / utvelgelse av foreldre

Når det gjelder søkerne og godkjenning av disse har FU forholdt seg til regelverket og de retningslinjer som er gitt. Vi vil også påpeke at alle FUs medlemmer har lang erfaring fra arbeidsforhold der vi må forholde oss til et lovverk og fungere i forhold til dette uten jurist.

Når det foreligger samtykke om adopsjon på et lite barn og FU skal finne foreldre til dette, har vi ikke flere søkere enn at vi gjennomgår de vi har etter å ha skilt ut de som har geografisk nærhet til biologisk mor/familie. Vi har bilder av søkerne og barnet og en beskrivelse av barnets mor /foreldre. I tillegg får vi opplysninger om helse/arvelige forhold og evner/interesser i barnets biologiske familie. Der det er mulig matcher vi høyde, hårfarge mv., evner og interesser og biologisk mors ønsker for sitt barn og velger det søkerparet som forener god match på flere av de nevnte forhold med de beste ressursene.

Forslag om 3 år i registeret

FU har tidligere foreslått at det skulle være adgang for søkere å stå 2 år i registeret, primært pga annengangssøkere. FU opprettholder forslaget om 2 år i registeret da det dreier seg om så få barn.

Spørsmål om å søke parallell utenlandsadopsjon

Praksis i dag er at søkere blir tatt ut av registeret når deres søknad om utenlandsk barn sendes til utlandet. Det er ikke snakk om å stå i kø for tildelinger for både innenlandsk og utenlandsk adopsjon samtidig. Søkerne kan be om at deres søknad ikke sendes til utlandet i det året de står i registeret på norsk barn. FU ser ikke at det kan være nødvendig at søkerne må bestemme seg i fase 3 om de vil søke norsk eller utenlandsk adopsjon. Det sentrale er at de ikke kan stå i kø for tildeling begge steder.

Klageadgang

Adopsjonsutvalget mener at FUs tildelinger/matchinger er enkeltvedtak som må kunne påklages. For FU er det en helt umulig tanke at et søkerpar skal kunne klage på at et annet søkerpar fikk tildelt barnet som de også søkte på. Skal de da få innsyn i den andre familiens forhold?

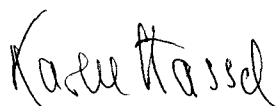
Når det gjelder spesiell tildeling av større barn eller barn med spesielle behov er praksis at FUs vedtak gjelder den familien som er blitt tildelt et spesielt barn, og begrunnelsen for tildelingen. Når det er flere søkere kan alle tre bli vurdert til å kunne klare omsorgsoppgaven for barnet, og i noen tilfelle like godt, altså at det kunne være til barnets beste å komme til både familie 1 og 2. Av og til vil den ene eller begge familiene ble vurdert til å ikke ha tilstrekkelige ressurser eller god nok forståelse for barnet og de utfordringer som det vil kunne medføre. FU har stiller spørsmål om det vil være riktig å skrive vedtak med begrunnelse for alle søkerne eller på annen måte gi tilbakemelding til dem.

Når det gjelder tildeling av norsk spedbarn ved samtykkeadopsjon vil det , etter FUs oppfatning, ikke kunne være mulig at andre søkere kan klage på at de ikke

ble valgt. Det betinger kjennskap til barnet det gjelder, til forhold ved biologisk familie og til den valgte familien.

At Utvalget har pekt på forhold som trenger å hjemles i lov eller forskrifter, er noe FU heller ikke her, tar stilling til.

Oslo, 20. Mai 2010

Karen Hassel

Leder, Faglig utvalg